

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 49 Volume: 10 Issue: 49

Nisan 2017 April 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE KATILMADA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER: TR42 BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA

THE FACTORS OF EFFECTING THE JOIN TO INDIVIDUAL PENSION SYSTEM: THE CASE OF TR42 REGION

İstemi ÇÖMLEKÇİ*
Oğuzhan GÖKMEN**

Öz

Bireyler içinde bulunduğu mali durumlarını hayatları boyunca korumaya ve daha da rahat edebilecekleri bir seviyeye getirmeyi istemektedirler. Bireysel emeklilik sistemi de insanların gelecekte hedefledikleri refah seviyesine ulaşabilmeleri için başvurabilecekleri yatırım yollarından biridir. Bu çalışmanın amacı bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Bu amaçla araştırma evreni olarak TR42 Bölgesi'nde sisteme üye kişiler olarak belirlenmiştir. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi ile 384 kişiye anket uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS 18.00 Paket programında analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan faktör analizi sonucu; bireysel emeklilik sisteme katılmada gelecek kaygısı, bilgi düzeyi, uzmanlık düzeyi ve yatırım ve güvence olmak üzere 4 faktörün etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özellikleri ile bu 4 boyut arasında yapılan farklılık analizleri sonucunda, gelecek kaygısı boyutunun tüm demografik özelliklere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik Sistemi, Bireysel Emeklilik Sistemi, Özel Emeklilik.

Abstract

People want to preserve their recent (present) financial status all their life and reach a more comfortable level. Individual annuity insurance is one of the investment systems that people will be able to apply to reach the welfare level they aim in the future. The purpose of this study is to state the factors that have an effect on the participation in individual pension system and to determine if these factors differ according to participants' demographic features. For this purpose, the members in TR42 Region are specified as the target population of the study. In the research, a survey has been conducted to 384 participants with snowball sampling and the data gained has been analyzed in SPSS 18.00 packaged software. As a result of factor analysis; it's determined that 4 factors are effective on the participation in the individual annuity insurance. These are concern for the future, knowledge level, level of expertise and investment and insurance. As a result of discrimination tests carried out between participants' demographic features and these 4 dimensions, it's stated that concern for the future differs from the other demographic features.

Keywords: Social Security System, Individual Pension System, Private Pension.

Jel Code: H55, J26, J32

1. Giriş

Ülkelerin, vatandaşlarının ileride karşılaşılabilecekleri çeşitli risklerin (işsizlik, malullük, ölüm, hastalık vb.) gerçekleşmesi halinde bireylere ve/veya yükümlülüğü altında olan kişilere sağladıkları hizmet sosyal güvenlik sistemi olarak tanımlanmaktadır. (Özer ve Çınar, 2012). Bireysel emeklilik sistemi ise herhangi bir mesleğe, işverene yada iş sözleşmesine bağlı olmayan, bireylerin mevcut işlerinden ayrılmış olsalar dahi, gelecek ve emeklilik planları kapsamındaki haklarının devam ettiği emeklilik planlarıdır (Samancı, 2010). Bireysel emeklilik sistemi, hali hazırda yürürlükte olan sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olması açısından kurulmuştur. Bu sistemin amacı, kişilerin çalıştıkları dönemde yaptıkları belirli miktardaki düzenli tasarruflarından oluşacak yatırımlarını, emeklilik hayatlarında da mevcut refah düzeyini devam ettirebilmek amacıyla kendi istekleriyle sisteme katılmalarına dayanmaktadır (Özer ve Çınar, 2012).

Dünyada meydana gelen teknolojik ve ekonomik gelişmeler sonucunda hayat standardı her geçen gün yükselmektedir. İnsanlar mevcut refah seviyelerini düşmesini engelleyerek geleceğini güvence altına almayı, yaşlılık dönemlerinde de rahat bir hayat arzu etmektedirler. Bu bağlamda kişiler bireysel emeklilik sistemine dahil olarak, tasarruflarını en uygun yatırım araçlarına yönlendirilmesi ile hedefledikleri birikimi elde edebilme fırsatını yakalayabilirler.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre yatırımcılar yatırımlarını tasarruf yoluyla veya finansal kurumlar aracılığıyla değerlendirerek geleceğini koruma altına almaya çalışmaktadırlar (Ege vd.,2011).

* Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi.

Sosyal güvencükte oluşun sorunları ortadan kaldırmak amacıyla uygulanmasının yanısıra bireysel emeklilik sistemi oluşturulan fonlar sayesinde piyasalara fon akışı sağlamaktadır (Dalğar, 2006).

Emeklilik yatırım fonları, ülkelerin ihtiyacı olan uzun vadeli kaynakları elde etme bakımından önemli yatırım araçlarıdır. Piyasalarda değerlendirilen bu fonlar ekonominin ihtiyaç duyduğu uzun vadeli kaynaklar istihdamın artırılmasına hem ekonomiye hemde mali sektöre katkıda bulunabilir (Ayaydın, 2013). Ayrıca bireysel emeklilik sisteminde toplanan yatırımların makro ekonomiye olumlu katkısının olduğu görülmektedir (Demir ve Yavuz, 2004). Tasarruflar yatırım fonlarında değerlendirildiğinde Türkiye ekonomisi için kaynak oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Korkmaz ve Uygurtürk, 2007).

Bireysel emeklilikte kullanılan yatırım fonları farklı yatırım araçlarından oluşan bir portföye sahip oldukları ve çeşitlendirmenin fazla olması sebebiyle risk faktörünü azaltarak yatırımcılara getiriler elde etmelerine imkan tanımaktadır (Dağlı vd.,2008). Ayrıca düşük risk ile yapılan yatırımlarda ileride oluşabilecek krizlerinde daha az kayıpla atlatılablmesini sağlamaktadır (İşseveroğlu ve Hatunoğlu,2012).

Dünyada bireysel emeklilik sistemine bakıldığında OECD üyesi 34 ülkede yapılan reformlar sonucunda 13 ülkenin varlık-GSYİH oranları olgun emeklilik olarak belirlenen %20 asgari sınırdan yüksek olduğu belirtilmiştir.

2013 yılı itibarıyla en yüksek varlık-GSYİH oranına sahip ülke %166.3 ile Hollanda olurken %148.7 ile İzlanda ikinci sıradadır. Yatırım tutarlarına bakıldığında ise OECD ülkelerinin yönetiminde bulunan varlıkların çoğunluğuna %56 oranında sahip ülke 13.9 trilyon dolar ile Amerika Birleşik Devletleri'dir. İngiltere %10.8 ile ikinci sıradadır. (OECD,2014).

OECD üyesi olmayan 37 ülkede toplanan emeklilik fonlarının miktarı OECD ülkelerinden daha düşüktür. Yalnızca 9 ülkenin varlık-GSYİH oranının %20 den yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu ülkeler içindeki en yüksek varlık-GSYİH oranına sahip ülke %87.1 ile Güney Afrikadır ikinci sırada ise %76.6 ile Namibya bulunmaktadır.(Emeklilik Gözetim Merkezi,2014).

Türkiye'de ise varlık-GSYİH oranı %4.9 olup yirmi dokuzuncu sırada yer almaktadır. Türkiye'de bireysel emeklilik sistemine ilgi giderek artmakta olup 27 Ekim 2003 yılında hizmete sunulan bireysel emeklilik sistemi 2004 yılı sonunda 296 Milyon TL değere ulaşmıştır. 31.12.2004 tarihinde halka sunulmuş fon sayısı 81 olmuştur (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2004). 2009 yılında ise 2004 yılına göre yaklaşık 30 kat artan bireysel emeklilik fonları, 9 Milyar 106 Milyon TL değere ulaşmıştır. 31.12.2009 tarihinde halka sunulmuş fon sayısı 128 olmuştur (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2009). 2014 yılına gelindiğinde ise 2004 yılına oranla 125 katlık bir artış gerçekleşmiştir. Bireysel emeklilik fonları, 2014 yılı sonunda 37 Milyar TL toplam değere sahip olmuştur. 2014 yılında halka sunulan fonlarla beraber 31.12.2014 tarihinde halka sunulmuş fon sayısı 241 olmuştur (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2014).

Bireysel emeklilik Sistemi'ne (BES) olan talebin artması bireysel emeklilik sistemine katılmada etki eden faktörlerin araştırılmasını önemli hale getirmiştir. Bu çalışmada da BES'e üye olan bireylerin, sisteme katılmasında etkili olan faktörlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca demografik özellikler ile sisteme katılmaya etki eden faktörler arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. 4 bölümden oluşan bu çalışmada bireysel emeklilik sisteminin önemi ve gelişimi hakkında bilgi verilmiş, literatürde yapılan çalışmalar sunulmuştur. Daha sonrasında araştırmanın yöntemine ve bulgularına yer verilmiş, elde edilen sonuçlar irdelenmiştir.

2. Literatür Taraması

Bireysel Emeklilik sistemi

Bireysel emeklilik sistemi, bireylerin gelir elde ettikleri dönem içerisinde tasarruflarında bulunmaları, getiri sağlamak için yatırılan tasarruflarından oluşan birikimlerini gelecek dönemde ve emeklilikte gelir elde etmeleri üzerine kurulmuş bir özel emeklilik sistemidir (Kaydu, 2006).

Bireysel Emeklilik Kanununun amacı; Sosyal Güvenlik sisteminin dışında ek olarak, katılımcılara gelecek ve emeklilik zamanlarında fazladan gelir sağlamak için, kişinin kendi iradesiyle üyeliğe dayanan ve belirlenen katkılarla oluşturulan bireysel emeklilik sistemi; katkılarının toplanmasını, kanunda belirtilen firmalar aracılığıyla hesaplarda takip edilen emeklilik yatırım fonlarının yatırıma yönlendirilmesi ve bu şekilde katılımcıların ek gelir sağlanarak refah düzeylerinin korunması ve artırılması, ekonomiye uzun süreli kaynak yaratılarak kalkınmaya katkıda bulunulması, sisteme katılma, sistemden çıkma ve sistemde belirtilen emeklilik şartları ile birlikte sistemdeki katılımcıların hak ve sorumluluklarını korumaktır (Gülhan, 2007).

Bireysel Emeklilik Sistemi'ne göre yapılan çalışmalar incelendiğinde; ilk olarak Feldstein'in (1997) çalışmasında sosyal güvenlik kurallarının ve sisteme geçiş düzenlemelerinin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği, ayrıca tasarruf birikimi ve emeklilik faydaları oluşturmak için kişilerin yatırım yapmak amacıyla oluşturduğu farklı bireysel hesapların da var olduğunu açıklamıştır.

Benjamin (2003) Amerika Birleşik Devletleri'nde vergi iadesi desteğiyle oluşturulan bireysel emekliliklerin tasarruf sahiplerinin birikimlerini arttırmasına olanak sağlamıştır. Bu sayede kiracılar ile herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmayan kişilerin tasarruflarının iyi yönde etkilendiğini tespit etmiştir.

Demir ve Yavuz (2004) çalışmalarında Türkiyede gerçekleştirilen bireysel emeklilik reformu süreci ve sistemde biriken fonların ekonomide ve mali piyasalar üzerindeki artan önemi irdelenmiş, bu öneminden dolayı da gelişmiş ülke örnekleri göz önünde tutularak sistemin geliştirilebilmesi için vergisel teşviklerle desteklenmesinin gerekliliği üzerinde durarak önerilerde bulunmuşlardır.

Kaydu (2006) çalışmasında Bireysel emeklilik sisteminde tüketici profillerinin Antalya ve Isparta'da farklılaşmasını araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre genel olarak sisteme katılan katılımcıların düşük gelirli oldukları buna rağmen ilk etapta yüksek gelirli katılımcılara göre daha fazla sisteme girmeye gönüllü oldukları, ekonomik bağımsızlığı olan bireylerin sisteme katıldıkları görülmüştür.

Elveren ve Sara (2007) çalışmalarında Türkiye'deki bireysel emeklilik sisteminde cinsiyet farklılıklarını incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda kadınların erkeklere göre daha düşük ücret aldıklarından ve bu nedenle de bireysel emeklilik planlarında yapmış oldukları katkı paylarının erkeklerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkuş ve Elveren (2008) yapmış oldukları çalışmalarında Bireysel Emeklilik Sistemini cinsiyetçi bir açıdan incelemişlerdir. Katılımcıların sosyo-ekonomik bilgilerini içeren veri seti kullanılarak erkek ve kadın arasındaki prim miktarındaki farklılığın varlığı ve belirleyicileri incelenmişlerdir. Yazarlar sistemde genel anlamda kadın ve erkek arasında prim miktarı açısından çok belirgin bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir. Eğitim seviyesinin yüksekliği erkekler için olumlu etkiye sahipken kadınlar için bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Koban (2008) çalışmasında bireysel emeklilik sisteminin tüketiciler tarafından nasıl algılandığı, sistemdeki pazarlama sorunları ile tüketicilerin bireysel emeklilik sistemindeki tercihlerini ve tutumlarını etkileyen faktörler değerlendirilmeye çalışılmış, elde edilen bulgular sayesinde tüketicilerin bireysel emeklilikle ilgili bilinçli olup olmadıkları, nelerin eksik olduğu ortaya konarak, ilgili birimlerin nelere dikkat etmesi gerektiğine yardımcı olunmaya çalışılmıştır.

Şahin vd. (2010) çalışmalarında Türkiye'de bireysel emeklilik sisteminde, cinsiyetin bireylerin sisteme yaptıkları düzenli katkı payları üzerindeki etkilerini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini incelemişlerdir. Çalışmada eğitim düzeyi, gelir ve yaş arttıkça yatırım miktarında artış gözlemlenmektedir. Cinsiyete göre bayanlarda evlilik ve yaşanan bölgenin gelişmişlik düzeyi haricinde bütün faktörler anlamlılık göstermektedir.

Özel emeklilik fonları ve Türkiye'de bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlayan çalışmalarında Şener ve Akın (2010) bireysel emeklilik sistemine giriş kararında çalışma ve gelir düzeyinin önemli bir etken olduğunu tespit etmişlerdir. Gelir düzeyi arttıkça sisteme giriş kararında olumlu etkisinin olduğu ve sisteme yatırılan katkı paylarında da artmasında belirleyici rol oynadığı, eğitim düzeyi yükseldikçe bireysel emeklilik sistemine katılmaya meyilin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uyar (2011) çalışmasında Türkiye'de bireysel emeklilik sistemi ile ekonomik gelişmişlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda Bireysel emeklilik sistemi göstergelerinden katılımcı sayısı ile makro ekonomik göstergelerden mevduat faizi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer faktörler arasında bir ilişki tespit olmadığı belirlenmiştir.

Anton vd. (2011) İspanya'da oluşturulan vergi iadesine dayalı bireysel emekliliğin tasarruflarda ulusal anlamda bir pozitif yönlü artışa sebep olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Pitt-Watson (2011) çalışmasında Hollanda ve Danimarka ile benzer özelliklere sahip ülkelerin emeklilik fonları ile ilgilenen kurumların, kurumsallık ve güven konusunda en iyi örneklerden olduklarını ileri sürmüştür. Ayrıca, İngiltere'deki emeklilik sisteminin ise kurumsal yapılarından ötürü sorunlu olduğunu açıklamıştır.

Özer ve Çınar (2012) yapmış oldukları çalışmalarında bir vakıf üniversitesinde akademik personelinin bireysel emeklilik sistemine bakış açısını değerlendirmişlerdir. Araştırma neticesinde elde edilen bulgular yaş, cinsiyet, çalışma yılı, gelir düzeyi gibi değişkenler ile bireysel emeklilik sistemine bakış açısı arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güneş (2015) Bireylerin Bireysel Emeklilik sistemine yönelik tutum ve davranışlarını Karabük ilinde inceleyen bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda bireylerin bireysel emeklilik sistemine katılımı etkileyen faktörlerle ilgili bireylerin bireysel emeklilik sistemine dahil olma durumları ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tasarruf imkanı, devlet desteği ve prim ödemesi faktörleri bireyler tarafından daha önemli görülmüştür. Eğitim durumu ve bireysel emeklilik sistemine dahil olma durumları ile bireysel emeklilik sistemine katılmaya yönelik tutum ve davranışları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Kitao (2015) bireysel emekliliğin yatırım tabanlı ve bütçe dengesinin arttırılmasında gelecekteki yıllar boyunca önemli bir kaynak oluşturacağı sonucuna varmıştır. Rotschedl (2015) Özel emekliliğin sistemine etki eden en temel faktörün eğitim durumu olduğunu, eğitim seviyesi arttıkça sisteme katılma, sistemde kalma ve yatırılan katkı payının artış gösterdiğini savunmaktadır.

Yazıcı (2015) çalışmasında Türkiye'deki bireysel emeklilik sistemi ve uygulamasını incelemiştir. Katılımcıların sisteme çoğunlukla tasarruf yapmak için girdiği, devlet katkısı hakkında bilgi sahibi olduğu ve sistemde uzun vadeli kalmayı planladıkları sonucuna ulaşmıştır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın amacı bireysel emeklilik sistemine üye olan bireylerin, bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Çalışmanın evrenini TR42 Bölgesi'ndeki bireysel emekliliğe üye olan katılımcılar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın evreninin tamamına ulaşmak zaman ve maliyet açısından imkansız olacağı düşünülerek örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan 384 katılımcı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın veri toplama aracı olarak bilgilere ve değişik alanlarda yaşayan kişilerle olay ulaşılabileceği, bu şekilde toplanan verilerin daha güvenilir, düşük maliyetli ve genellemeler yapabilmeye imkan tanıyan anket tekniği tercih edilmiştir (Büyüköztürk vd., 2014). Anket Bireysel Emeklilik Sistemine Bakış Açısını Değerlendirme Anket Formu'ndan uyarlanarak katılımcılara sunulmuştur (Korkmaz ve diğ., 2007). demografik özellikler, sosyal güvenlik ve emeklilik dönemi ile ilgili beklentiler, bireysel emeklilik ile ilgili sorular ve bireysel emeklilik yaptırma nedenlerine ilişkin sorulardan olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır. Veri toplama süreci 24 Aralık 2015-23 Şubat 2016 arasında gerçekleşmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 18.0 istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmada tanımlayıcı istatistikler, t-testi, tek yönlü anova ve faktör analizleri yapılmıştır.

3.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı bireysel emeklilik sistemine üye olan bireylerin, sisteme katılmasında etkili olan faktörlerin belirlenmesidir. Ayrıca demografik özellikler ile sisteme katılmaya etki eden faktörler bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın alt hipotezleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H_1 : Demografik özellikler ile bireysel emekliliğe katılmada etkili olan faktörlerden arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_0 : Demografik özellikler ile bireysel emekliliğe katılmada etkili olan faktörlerden arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

4. Bulgular

Bu bölümde; araştırma kapsamında yapılan tanımlayıcı istatistikler, t-testi, tek yönlü anova ve faktör analizlerinin sonuçları tablo halinde gösterilerek yorumlanmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	Sıklık (kişi)	Yüzde (oran)	Değişkenler	Gruplar	Sıklık (kişi)	Yüzde (oran)	
Cinsiyet	Erkek	231	60,2	Çalışma Süresi	Çalışmıyorum	47	12,2	
	Kadın	153	39,8		1-5 Yıl	90	23,4	
	Toplam	384	100		6-10 Yıl	76	19,8	
Yaş	18 ve altı	20	5,2		11-15 Yıl	90	23,4	
	19-30	142	37		16 Yıl ve Üzeri	81	21,1	
	31-40	106	27,6		Toplam	384	100	
	41-50	96	25		Çocuk	Yok	186	48,4
	51 ve üzeri	20	5,2			1	87	22,7
	Toplam	384	100			2	83	21,6
Eğitim Durumu	Lise	86	22,4			3	28	7,3
	Ön Lisans veya Lisans	254	66,1	Toplam		384	100	
	Lisansüstü	44	11,5	Sosyal Güvence		Yok	4	1
	Toplam	384	100		Bağ-Kur	80	20,8	
Aylık Gelir	1.000 TL ve altı	47	12,2		Sgk	181	47,1	
	1.001 - 2.000 TL	68	17,7		Emekli Sandığı	119	31	
	2.001 - 3.000 TL	100	26		Toplam	384	100	
	3.001 - 4.000 TL	105	27,3		Sosyal Güvence	1000 TL ve Altı	80	20,8
	4.001 TL ve üzeri	64	16,7	1.001 - 2.000 TL		89	23,2	
	Toplam	384	100	2.001 - 3.000 TL		82	21,4	
			3.001 - 4.000 TL	102		26,6		

Meslek	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	144	37,5	Aylık Gider	4.001 TL ve Üzeri	31	8,1
	Ücretli (Kamu)	111	28,9		Toplam	384	100
	Serbest Meslek	34	8,9	Medeni Hal	Bekar	154	40,1
	İşyeri Sahibi	45	11,7		Evli	207	53,9
	Çalışmıyor	50	13		Diğer	23	6
	Toplam	384	100		Toplam	384	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılanların çoğunluğunu (%60.2) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %54.6'sı 19-40 yaş aralığındadır. Katılımcılar eğitim durumlarına göre değerlendirildiğinde ise ön lisans veya lisans mezunları %66.1'lik kısmı oluşturmaktadır. Katılımcıların %53.3'ü 2.000 - 4000 TL gelire sahiptir. Katılımcıların %66.4'ü özel sektör veya kamu sektöründe çalışmaktadır. Çalışma süresine göre katılımcıların birbirine yakın dağılım gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların %53.9'u evli, %48.4'ü çocuk sahibi değildir. Katılımcıların %78.1'inin sosyal güvenceleri SGK veya Emekli Sandığı tarafından sağlanmaktadır. Aylık gidere bakıldığında katılımcıların birbirine yakın dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemine Katılmalarını Etkileyen nedenlerin Faktör Analizi

BES'e Katılmada Etkili Olan Nedenler Ölçek Maddeleri		1	2	3	4
Gelecek kaygısı	Çalıştığım dönemdeki yaşam standartımı emekli olunca da sürdürmek istiyorum	,802			
	Geleceğimi güvence altına alıyorum	,778			
	İkinci bir emeklilik olanağına sahip olmak için katıldım	,713			
Uzmanlık düzeyi	Birikimlerimi kendim yönlendiririm		,868		
	Birikimlerimi profesyoneller yönlendirir		,845		
Bilgi Düzeyi	Bireysel emeklilik sistemini iyi bir yatırım aracı olarak görüyorum			,743	
	Bireysel emeklilik sisteminin özelliklerini biliyorum			,688	
	Bireysel emeklilik sisteminden erken çıkmam halinde yapılacak kesintiler hakkında bilgi sahibiyim			,633	
	Devlet katkısının olması sisteme katılmamı sağladı			,561	
Yatırım ve Güvence	Tasarruf yapmak istiyorum				,844
	Ailemi güvence altına almak istiyorum				,520
Açıklanan Varyans (%)		17.985	16.972	16.543	9.490
Özdeğer (eigenvalue)		1.978	1.867	1.820	1.044
Kaiser - Meyer - Olkin (KMO)=0,610 Barlett Testi: 695.875; p: 0.000					

Tablo 2 incelendiğinde bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan nedenlerin ortaya çıkarılması için veriler açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizinin yapıp yapılmayacağını ortaya çıkarmak adına KMO ve Barlett testi yapılmıştır. Analiz sonucunda KMO değeri 0.61 bulunmuştur. Örneklem büyüklüğünün yeterli düzeyde olduğunu KMO değerinin 0.60'dan yüksek bir değer alması göstermektedir (Büyüköztürk, 2014). Örneklem büyüklüğünün sayısı olarak 300 ve üzerinde olması durumunda ölçüm ve güvenilirlik bakımından iyi olduğu söylenebilir. (Nunnally ve Bernstein, 1994).

Faktör analizi sonucunda bireysel emekliliğe katılmada etkili olan nedenler 4 faktör altında tolanmış ve bu faktörler; gelecek kaygısı, uzmanlık düzeyi, bilgi düzeyi ve yatırım - güvence boyutları olarak isimlendirilmiştir. Belirlenen bu 4 faktörün açıklanan varyans oranı % 60.991'dir.

Tablo 3: Bireysel Emekliliğe Katılma Etki Eden Faktörler ve Faktörlerin Normal Dağılıma İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Faktörler	Çarpıklık Değeri	Basıklık Değeri
Bilgi Düzeyi	-,684	,892

Uzmanlık Düzeyi	-,147	2,401
Gelecek Kaygısı	-,113	-,544
Yatırım ve Güvence	-,431	-,475

Normal dağılımlarda çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında yer alması halinde verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir (George ve Mallery, 2010). Elde edilen sonuçlara göre faktörlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin çoğunluğunun belirlenen sınırlar içerisinde olduğu, dolayısıyla elde edilen sonuçların kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 4: BES'e katılmada etki eden faktörler ve Cinsiyet arasındaki T-testi Tablosu

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Bilgi Düzeyi	Erkek	231	3,7359	,61509	-2.468	0.014
	Kadın	153	3,8938	,61149		
Uzmanlık düzeyi	Erkek	231	3,2035	,46362	2.351	0.019
	Kadın	153	3,0850	,51232		

Tablo 4'te görüldüğü gibi; cinsiyet ve bilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. (T değeri= -2.468 p<0.05) Kadınların bilgi düzeylerinin (\bar{x} =3.8938) erkeklerin bilgi düzeyinden (\bar{x} =3.7359), yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca erkek ve kadın katılımcıların uzmanlık düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. (T değeri= 2.351 P=0.019 <0.05) Erkeklerin bilgi düzeyi ortalaması (\bar{x} =3,2035) iken kadınların ortalaması (\bar{x} =3.0850)'dir. Bu da erkeklerin uzmanlık düzeylerinin, kadınların uzmanlık düzeyinden yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Gelecek kaygısı boyutu ve yatırım ve güvence boyutu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5: BES'e katılmada etki eden faktörler ve Demografik Özellikler Arasında Tek Yönlü Anova Tablosu

Değişkenler		Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	f Değeri	Olasılık
Medeni durum	Yatırım ve güvence	Gruplar arası	69,526	2	34,763	39,980	,000
		Grup içi	331,286	381	,870		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	44,282	2	22,141	29,857	,000
		Grup içi	282,533	381	,742		
Yaş	Yatırım ve güvence	Gruplar arası	21,373	4	5,343	5,337	,000
		Grup içi	379,439	379	1,001		
	Bilgi düzeyi	Gruplar arası	6,241	4	1,560	4,226	,002
		Grup içi	139,906	379	,369		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	30,662	4	7,665	9,810	,000
		Grup içi	296,153	379	,781		
Eğitim	Bilgi düzeyi	Gruplar arası	6,188	2	3,094	8,423	,000
		Grup içi	139,959	381	,367		
Çocuk	Yatırım ve güvence	Gruplar arası	77,518	3	25,839	30,372	,000
		Grup içi	323,294	380	,851		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	48,072	3	16,024	21,845	,000
		Grup içi	278,743	380	,734		

Tablo 5'in Devamı: Bireysel emeklilik boyutlarına ilişkin Tek Yönlü Anova Tablosu

Değişkenler		Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	f Değeri	Olasılık
Gelir	Yatırım ve güvence	Gruplar arası	13.618	4	3,405	3,333	,011
		Grup içi	387,193	379	1,022		
	Bilgi düzeyi	Gruplar arası	11,264	4	2,816	10,242	,000
		Grup içi	134,883	379	,356		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	12,898	4	3,224	5,149	,004
		Grup içi	313,917	379	,828		
Meslek	Bilgi düzeyi	Gruplar arası	13,645	4	3,411	8,028	,000
		Grup içi	132,502	379	,350		
	Uzmanlık düzeyi	Gruplar arası	2,674	4	,632	2,733	,019
		Grup içi	87,951	379	,231		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	21,139	4	5,325	6,705	,000
		Grup içi	305,676	379	,794		
Güder	Yatırım ve güvence	Gruplar arası	23,421	4	5,855	5,880	,000
		Grup içi	377,391	379	,996		
	Bilgi düzeyi	Gruplar arası	6,314	4	1,578	4,278	,002
		Grup içi	139,833	379	,369		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	20,508	4	5,127	6,344	,000

		Grup içi	306,307	379	,808		
		Sosyal güvence	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	19,032		
		Grup içi	307,783	380	,810		
Çalışma süresi	Yatırım ve güvence	Gruplar arası	24,332	4	6,083	6,124	,000
		Grup içi	376,480	379	,993		
	Bilgi düzeyi	Gruplar arası	10,908	4	2,727	7,643	,000
		Grup içi	135,239	379	,357		
	Gelecek kaygısı	Gruplar arası	20,732	4	5,183	6,418	,000
		Grup içi	306,083	379	,808		
Uzmanlık düzeyi	Gruplar arası	2,358	4	,589	2,531	,040	
	Grup içi	88,267	379	,233			

Bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan faktör boyutları ile demografik özellikler arasında yapılan incelemeler için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Hangi gruplar arasında farklılık bulunduğu tespit için Tukey Testi ve Dunnett C testi uygulanmıştır.

Çalışma kapsamında medeni durum ile bireysel emeklilik yaptırmaya etki eden faktörler arasında farklılık olup olmadığına ilişkin olarak yapılan tek yönlü anova testi sonuçlarına göre gelecek kaygısı, yatırım ve güvence boyutları arasında farklılık olduğu, farklılığın nedenini belirlemek için yapılan Tukey Testi sonucunda ise bekar katılımcıların yatırım ve güvence faktörü grup ortalamalarının, evli katılımcılara göre ($\bar{x} = -.88450$) ve diğer katılımcılara göre ($\bar{x} = -.65020$) bireysel emeklilik yaptırmada konusunda farklı düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek kaygısı boyutu grup ortalamalarının farklarında ise evli katılımcılar ile bekar katılımcılar arasında ($\bar{x} = -.64466$) diğer katılımcılar arasında ise ($\bar{x} = .96189$)'dur. Medeni duruma göre tek yönlü anova testinde bilgi düzeyi ve uzmanlık düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Yaş ile yatırım ve güvence, bilgi düzeyi ve gelecek kaygısı boyutları arasında yapılan Tukey Testi sonucuna göre, genel olarak 18 yaş ve altındaki katılımcılar diğer yaş aralığındaki katılımcılarla farklı görüşte olduğu görülmektedir. Grup ortalamalarına bakıldığında ise 18 yaş ve altındaki katılımcıların yatırım ve güvence boyutları ile arasındaki farklar; 31-40 ile ($\bar{x} = -.67453$), 41-50 ile ($\bar{x} = -.75521$) ve 51 ve üzeri yaştaki katılımcılar ile de ($\bar{x} = -1,02500$)'dur. Bilgi düzeyi boyutunda ise bu farklılıklar 19-30 ile ($\bar{x} = .55968$), 31-40 ile ($\bar{x} = -.558892$), 41-50 ile ($\bar{x} = -.53958$) ve 51 ve üzeri yaştaki katılımcılar ile de ($\bar{x} = .61250$)'dur.

Eğitim durumu ile bireysel emekliliğe katılmaya etki eden faktörlerden bilgi düzeyi boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Farklılığın nedeni olarak lise mezunu katılımcıların; yüksek öğrenim eğitimi almış/alan katılımcılara göre farklı düşündüğü savunulabilir. Gruplar arasındaki ortalama farklılıkları ise; ($\bar{x} = -1,18182$)'dir. Eğitim durumuna göre gelecek kaygısı, uzmanlık düzeyi ve yatırım ve güvence boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bireysel emeklilik sistemine dahil olmaya etki eden faktörlerin mesleki durumlarına, göre farklılık gösterip göstermediğinin tespitine yönelik yapılan tek yönlü anova sonuçlarına göre bilgi düzeyi, uzmanlık düzeyi ve gelecek kaygısı farklılık göstermektedir. Gruplar arasındaki ortalama farkları bilgi düzeyi ve meslek arasında özel sektör çalışanları serbest meslek çalışanlarına göre ($\bar{x} = -.35049$), çalışmayan katılımcılara göre de ($\bar{x} = -.46920$)'dur. Uzmanlık düzeyindeki ortalama farkları; özel sektör çalışanları ile çalışmayan katılımcılar arasında ($\bar{x} = .23656$)'dur. Gelecek kaygısı ve meslek arasındaki ortalama farklarına bakıldığında; özel sektör çalışanları, kamu sektöründe çalışan katılımcılarla ($\bar{x} = .32332$) ve işyeri sahipleri arasında ise ($\bar{x} = .70370$)'dur.

Katılımcıların gelir seviyelerine göre bilgi düzeyi, yatırım ve güvence ile gelecek kaygısı boyutları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Grup ortalamalarına bakıldığında ise gelir ile bilgi düzeyi boyutu arasındaki grup ortalama farkları; 1.000 TL ve altında gelir sahibi olan katılımcılar 1.001-2000 TL arasında ($\bar{x} = -.47818$), 2.001-3.000 TL arasında ($\bar{x} = -.46112$), 3.001-4.000 TL arasında ($\bar{x} = -.50552$) ve 4.001 TL ve üzerinde gelire sahip kullanıcılar arasında ($\bar{x} = -.59674$)'tür.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumları ile bireysel emekliliğe katılmada etkili olan faktörlerden gelecek kaygısı ve yatırım ve güvence boyutları arasında yapılan Tukey Testi sonucunda; çocuk sahibi olmayan katılımcılar ile çocuk sahibi olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Gruplar arasındaki ortalama farkları ise; gelecek kaygısı boyutunda çocuk sahibi olmayan katılımcılar 1 çocuğu olanlarla ($\bar{x} = .59795$), 2 çocuğu olanlarla ($\bar{x} = .80900$) ve 3 çocuğu olanlarla ise de ($\bar{x} = .64721$)'dir. Yatırım ve güvence boyutu arasındaki ortalama farkları ise; çocuk sahibi olmayanlar 1 çocuğu olanlarla ($\bar{x} = -.76604$), 2 çocuğu olanlarla ($\bar{x} = -1,03103$) ve 3 çocuğu olanlarla ise de ($\bar{x} = -.78533$)'tür. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre uzmanlık düzeyi ve bilgi düzeyi boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5 incelendiğinde; katılımcıların sosyal güvenceleri ile bireysel emekliliğe katılmada etkili olan faktörlerden gelecek kaygısı boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Farklılığın nedeninin tespitine ilişkin yapılan Tukey Testi sonucuna göre; sosyal güvenceleri SGK olan katılımcılar ile sosyal güvenceleri Bağ-Kur ve Emekli Sandığı olan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Gruplar arası ortalama farkları ise; ($\bar{x} = -53151$)'dir. Katılımcıların sosyal güvencelerine göre bilgi düzeyi, yatırım ve güvence ve uzmanlık düzeyi boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların çalışma süreleri ile bireysel emeklilik yaptırmaya etki eden faktörler arasında farklılık olup olmadığına ilişkin olarak yapılan tek yönlü anova testi sonuçlarına göre tüm faktörler çalışma süresine göre farklılık göstermektedir. Farklılığın tespitine ilişkin yapılan Tukey Testi sonucuna göre 1-5 yıl arası mesleki deneyime sahip olanlar daha fazla mesleki deneyime sahip olanlar ile yatırım ve güvence boyutuna ilişkin olarak farklı görüşlere sahiptir. Ortalama farkları ise; 1-5 yıl ile 6-10 yıl arasında ($\bar{x} = -,46842$), 11-15 yıl arasında; ($\bar{x} = -,60556$) ve 16 yıl ve üzeri çalışanlar arasında ise ($\bar{x} = -,65864$) olarak bulunmuştur. Bununla beraber çalışmayan katılımcılar bilgi düzeyi boyutuna göre diğer katılımcılardan farklı düşünmektedir. Gruplar arası ortalama farkları ise; çalışmayanlar ile 1-5 yıl arasında ($\bar{x} = -,51862$), 6-10 yıl ile ($\bar{x} = -,46927$), 11-15 yıl ile ($\bar{x} = -,55195$) ve 16 yıl ve üzeri çalışanlar ile ($\bar{x} = -,46769$)'dur. Katılımcıların çalışma süreleri ile uzmanlık düzeyi boyutuna göre arasında Dunnett C testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre çalışmayan katılımcılar ile 6-10 ve 16 yıl ve üzeri çalışan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Grup ortalamaları farkları ise çalışmayanlar ile 6-10 yıl ($\bar{x} = -,23432$) ve 16 yıl ve üzeri çalışanlar ile ($\bar{x} = -,23286$)'dır.

Sonuç

Sosyal güvenlik sistemi günümüz toplumları için gelecekte meydana gelebilecek risklere ilişkin çözüm bulmak adına oluşturulan bir sistemdir. Buna rağmen sosyal güvenlik sistemleri de kendi içinde problemleri beraberinde getirmiştir. Bu problemleri asgari seviyeye indirmek veya ortadan kaldırmak amacıyla geliştirilen bireysel emeklilik sistemi, katılımcıların kendi iradeleriyle sisteme giriş yaparak refah seviyelerini korumayı amaçlamaktadır. Bu sisteme üye olan katılımcılar yalnızca kendi sosyal güvenlik sistemlerine bağlı olmadan, gelecekte refah düzeylerini arttırmak veya birikim yaparak planladıkları yatırımları gerçekleştirebilme imkanına sahip olmaktadır (Korkmaz vd., 2007). Ülkemizde 2003 yılında bireysel emekliliğe geçilmesine rağmen son birkaç yıldır daha çok rağbet görmektedir. Bu nedenle bireysel emeklilik sistemi ve bu sisteme katılma nedenlerinin belirlenmesi önemli hale gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı bireysel emeklilik sistemine üye olan bireylerin, bireysel emeklilik sistemine katılmasında etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Çalışmanın evrenini TR42 Bölgesi'ndeki bireysel emekliliğe üye olan katılımcılar olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda kartopu örneklem yöntemiyle 384 katılımcıya ulaşılmıştır. Anket yöntemiyle toplanan veriler faktör analizine tabi tutulmuş elde edilen boyutlar ile demografik özellikler arasında farklılık olup olmadığı irdelenmiştir. Faktör analizi sonuçlarına göre bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan faktörler; yatırım ve güvence, bilgi düzeyi, uzmanlık düzeyi ve gelecek kaygısıdır. Faktör analizi sonucunda elde edilen tüm boyutlar ile demografik faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6: BES'e Katılmaya Etki Eden Faktörler İle Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıklar.

Faktörler	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Meslek	Çalışma Süresi	Gelir Seviyesi	Gider Durumu
Yatırım ve Güvence		X		X	X		X	X	X
Bilgi Düzeyi		X	X			X	X	X	X
Uzmanlık Düzeyi						X	X		
Gelecek Kaygısı	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Bireysel emeklilik sistemine katılmada etkili olan faktörlerden yatırım ve güvence boyutu; medeni durum, yaş, gelir seviyesi, gider durumu, çocuk sayısı ve çalışma süresine göre farklılık göstermektedir. Bilgi düzeyi boyutu ise; yaş, eğitim düzeyi, meslek, gelir seviyesi, gider durumu ve çalışma süresine göre farklılık göstermektedir. Katılımcılar mesleklerine ve çalışma sürelerine göre uzmanlık düzeyi boyutu hakkında farklı düşünmektedirler.

Gelecek kaygısı boyutu ise; tüm demografik faktörlerde farklılık göstermektedir. Bu durum bireysel emeklilik sistemine katılmada etki eden faktörler arasında en önemli olan boyutun gelecek kaygısı olduğunu göstermektedir. Gelecek kaygısı boyutunu yatırım ve güvence boyutu izlemektedir. Buradan hareketle

mevcut sosyal güvence sisteminin yeterli olmadığı ve bireylerin bu nedenle bireysel emeklilik sistemine dahil olarak gelecekte oluşabilecek olumsuz durumları önlemeyi hedefledikleri ileri sürülebilir.

Araştırma sonuçları Özer ve Çınar'ın (2012) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Yaş, cinsiyet, çalışma yılı, gelir düzeyi gibi değişkenler ile bireysel emeklilik sistemine bakış açısı arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Bireysel emeklilik sisteminde Antalya ve Isparta'da genel olarak düşük gelirli bireylerin dahil olduğu görülürken (Kaydu, 2006), TR 42 bölgesinde gelir seviyesine göre sisteme katılım düzeyleri yakın sonuçlar göstermektedir.

Gençlerin yeniliğe açık olmaları, karar verme ve inançlar konusunda farklı düşünceleri (Avcı, 2006), bireysel emeklilik sistemine dahil olan yatırımcıların 18 yaş ve altındaki katılımcıların diğer yaş aralığındaki katılımcılardan farklı düşüncelerinin sebebi olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda oldukça zor bir tüketici olmakla beraber, pazarda da büyük değişimlere sebep olabileceği (Erciş ve Ünal, 2009) düşünülen yeni nesil için farklı emeklilik ürünlerinin geliştirilmesi önerilebilir.

Araştırmada elde edilen bulguların ve kullanılan ölçeklerin bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu ölçek aracılığıyla, bireysel emeklilik şirketlerini bireylerin bireysel emeklilik yaptırma nedenleri hakkında bilgi sahibi olabilecek ve bu doğrultuda uygun pazarlama stratejileri geliştirebileceklerdir. Araştırmanın sınırlılığı, araştırmanın TR42 bölgesinde gerçekleştirilmiş olmasıdır. İlerde yapılacak çalışmalar için araştırmacılara, farklı bölgelerde bulunan bireysel emeklilik katılımcılarının dikkate alınarak daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- ANTÓN, J, R. Muñoz de Bustillo, ve E.Macías (2011). "Supplementary pensions and saving: evidence from Spain", *FUNCAS Working, Paper No.* 651.
- AVCI, Müjdat (2006). "Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), ss. 36-63.
- AYAYDIN, Hasan (2013). "Türkiye'deki Emeklilik Yatırım Fonlarının Performanslarının Analizi", *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), s. 59-80.
- BENJAMİN, J. Daniel (2003). "Does 401(k) eligibility increase saving?: Evidence from propensity score subclassification", *Journal of Public Economics*, 87, ss. 1259-1290.
- BOZKUŞ, S. Cihan ve Elveren Y. Adem (2008). "Türkiyede Bireysel Emeklilik Sistemindeki Cinsiyet Farklılıklarının Analizi", *Ekonomik Yaklaşım*, 19(69), ss. 89-106.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi, 20. Baskı.
- DAĞLI, Hüseyin, Bank, Semra ve Er, Bünyamin (2008). "Türkiye'deki Bireysel Emeklilik Yatırım Fonlarının Performans Değerlendirmesi", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 40, ss. 84-95.
- DALĞAR, Hüseyin (2006). *Türk Finansal Piyasalarında Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonları Ve Performanslarının Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR, Yusuf ve Yavuz, Ali (2004). "Bireysel Emeklilik Sisteminin Sermaye Piyasalarına Etkisi Ve Sistemin Gelişmesinde Vergisel Teşviklerin Önemi", *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi*, 9(1), ss. 281-300.
- EGE, İlhan, Topaloğlu, E., Emre ve Coşkun, Dilek (2011). "Türkiye'deki Emeklilik Yatırım Fonlarının Yatırım Performanslarının Analizi", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(1), ss. 79-89.
- ELVEREN, Y. Adem ve Hsu, Sara (2007). "Gender gaps in the individual pension system in Turkey", Working Paper, *University of Utah, Department of Economics*, No. 2007-06.
- Emeklilik Gözetim Merkezi (2004). *Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2004*, <http://www.egm.org.tr/bes2004gr1.asp> (Erişim Tarihi: 17.2.2016).
- Emeklilik Gözetim Merkezi (2009). *Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2009*, <http://www.egm.org.tr/bes2009gr.asp> (Erişim Tarihi: 17.2.2016).
- Emeklilik Gözetim Merkezi (2014). *Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2014*, <http://www.egm.org.tr/bes2014gr.asp> (Erişim Tarihi: 17.2.2016).
- ERCİŞ, Aysel ve Ünal, Sevtap (2009). "Gençlerin Kişisel Değerleri İle Satın Alma Tarzları Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi", *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4, ss. 19-44.
- FELDSTEİN, Martin (1997). "Transition To A Fully Funded Pension System", *Nber Working Paper Series*, 6149.
- GEORGE, Darren ve Mallery, Paul (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.)" Boston: Pearson
- GÜLHAN, Cem (2007). *Türkiyede Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜNEŞ, Hidayet (2015). *Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Tutum Ve Davranışları: Karabük İlinde Bir Alan Araştırması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İŞSEVEROĞLU, Gülsün ve Hatunoğlu, Zeynep (2012). "Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemini Makro Ekonomik Dinamiklere Etkisi Kapsamında Swot Analizi", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 56, 155-174.
- KAYDU, Zerrin (2006) *Bireysel Emeklilik Sisteminde Tüketici Profillerinin Farklaşması: Antalya Ve Isparta İllerinin Karşılaştırılması Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KİTAO, Sagiri (2015). "Pension Reform And Individual Retirement Account in Japan", *J. Japanese Int. Economics* 38, ss. 111-126.
- KOBAN, Hakan (2008). *Bireysel Emeklilik Sisteminde Pazarlama: Tüketici Algıları Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KORKMAZ, Esfender, Akgeyik, Tekin Yılmaz, E.Binhan, Oktayer, Nagihan, Susam, Nazan ve Şeker, Murat(2007). "Sosyal Güvenlikte Yeni Yaklaşım: Bireysel Emeklilik". *İstanbul Ticaret Odası*, Yayın No:2006-21, İstanbul.
- KORKMAZ, Turhan ve Uygurtürk, Hasan (2007). "Türk Emeklilik Fonlarının Performans Ölçümünde Regresyon Analizinin Kullanılması", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), ss. 37-52.
- NUNNALLY, Jum C. ve Ira H. Bernstein (1994). *Psychometric Theory*, Third Edition, New York: McGraw-Hill.

- OECD, (2014) *Pension Markets In Focus*, (26.06.2016) <https://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/Pension-Markets-in-Focus-2014.pdf>
- ÖZER, Özlem ve Çınar Evren. (2012). "Bir Vakıf Üniversitesi Akademik Personelinin Bireysel Emeklilik Sistemine Bakış Açısının Değerlendirilmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 75-88.
- PİTT-WATSON, D. (2011). "Tomorrow's Investor", *Pensions*, 16, ss.191-205.
- ROTSCHEDL, Jiri. (2015). "Selected Factors Affecting the Sustainability of the PAYG Pension System", *Procedia Economics and Finance*, 30, ss. 742 - 750.
- SAMANCI, Selen (2010). *Türkiyede Bireysel Emeklilik Sisteminin Analizi ve Tüketicilerin Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma: Ankara İli Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SATIR, Abdurrehim (2008). *"Bireysel emeklilik sistemi ve Türkiye'deki uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞAHİN, Şule, Tılıç, R., Helga ve Elveren, Y., Adem (2010). "The Individual Pension System in Turkey: A Gendered Perspective", *Ekonomik Yaklaşım*, 21(77), ss. 115-142.
- ŞENER, Orhan ve Akın, Faruk (2010). "Özel Emeklilik Fonları Ve Türkiyede Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi*, 28(1), ss. 291-312.
- UYAR, İ. Hilal (2011). *Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi İle Ekonomik Gelişmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YAZICI, Selamet (2015). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye Uygulaması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.